

Õiguskantsler

Teie 25.02.2019 nr

Meie 08.05.2019 nr 7-4/190669/1902333

Kohtla-Järve koolivõrgu ümberkorraldamine

Lugupeetud avaldaja

Palusite õiguskantsleril hinnata Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Kohtla-Järve Linnavalitsuse tegevust linna koolivõrgu ümberkorraldamisel seoses sellega, et 2019. aasta sügisel alustab Kohtla-Järve linnas õppetööd riigigümnaasium (Kohtla-Järve Gümnaasium). Teie hinnangul ei arvestata koolivõrgu ümberkorraldamisel eesti keelt emakeelena rääkivate õpilaste õigustega. Teie arvates ei ole riik ega kohalikud omavalitsused suutnud tagada üleminekut venekeelselt gümnaasiumiõppelt eestikeelsele õppele.

Leian, et lahendus, mis võimaldab erineva emakeelega noortel õppida ühes koolis, toetab ühiskondlikku üksteisemõistmist ja selle kaudu ka põhiseaduslikke väärtuste järgimist. Samas nõuab see riigilt ja kohalike omavalitsustelt senisest suuremat pingutust, et tagada eesti keele jätkusuutlikkus ka neis kohtades, kus eesti emakeelega inimesed on vähemuses.

Riik ja kohalikud omavalitsused peavad tagama eestikeelse hariduse kättesaadavuse (põhiseaduse [§ 37 lg-d 2 ja 4](#)) kõigile, sõltumata sellest, mis on õpilaste emakeel. Riik ja Kohtla-Järve Linnavalitsus on kokku leppinud, et edaspidi pakub Kohtla-Järve linnas eestikeelset gümnaasiumiharidust riik. Haridus- ja Teadusministeerium ning Kohtla-Järve Linnavalitsus sõlmisid selle kohta kokkuleppe 14. mail 2014 ning selle lisa 14. juunil 2016. Leppe kohaselt jätkab Kohtla-Järve Järve Gümnaasium alates 1. septembrist 2019 tegevust põhikoolina (Kohtla-Järve Linnavolikogu 20.09.2017 otsus nr 229 ja 28.02.2019 otsus nr 67). Kooli ümberkorraldamise põhikooliks otsustab kooli pidaja (põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS) [§ 80 lg 1](#)).

Kohtla-Järve Gümnaasiumi põhimääruse [§ 5](#) kohaselt on kooli asjaajamisekeel ja õppekeel eesti keel. Eestikeelse õppe rakendamisel tuleb arvestada, et Kohtla-Järve Gümnaasiumis saavad oma õpinguid jätkata Kohtla-Järve linna gümnaasiumides õppivad õpilased (lepingu p 13, vt PGS [§ 80 lg 9](#)). Kohtla-Järve Järve Vene Gümnaasiumi ja Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasiumi gümnaasiumiklassides on õppetöö seni toimunud kuni 40 protsendi ulatuses vene keeles. Kohtla-Järve Gümnaasiumi direktori kinnitusel arvestatakse seda uue kooli õppetöö korraldamisel.

Kuigi on avaldatud arvamust, et vene õppekeelega õpilased tulevad gümnaasiumis eestikeelse õppega toime (vt näiteks Eesti Rahvusringhäälingu 17.02.2019 [uudist](#)), peab uues gümnaasiumis ilmselt arvestama ka Kohtla-Järve vene õppekeelega põhikoolide lõpetajate keeleoskustasemega.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Põhikoolides, kus õppekeel ei ole eesti keel, peab keeleõppe korraldus võimaldama lõpetajatel jätkata õpinguid eesti õppekeelega õppeasutuses (PGS [§ 21 lg 4](#)). On seatud eesmärgiks, et muu õppekeelega põhikooli lõpetaja omandaks eesti keele oskuse B2-tasemel (põhikooli riikliku õppekava [lisa 2](#) p 2.3.2). Heaks õpitulemuseks loetakse B1.2 ja väga heaks B2.1-taset.

Kõik õpilased B1-taset siiski ei saavuta (põhikooli lõpus sooritatav eesti keele kui teise keele eksam on ühitatud eesti keele [B1-taseme eksamiga](#)). B1-tasemel eesti keele oskusega õpilasi oli Kohtla-Järve vene õppekeelega põhikooli lõpetanute seas 2018. aastal 52,2 protsenti (vt [Haridussilm](#)). Gümnaasiumiõpe ei ole kohustuslik ja vastuvõtutingimused määrab kooli pidaja või tema volitusel direktor (PGS [§ 27 lg 5](#), Kohtla-Järve Gümnaasiumi 2019/2020 [vastuvõtu tingimused ja kord](#)). Kooli vastuvõtmisel võidakse arvestada peale eesti keele oskuse ka õpilase teadmiste ja oskuste tasemega teistes õppeainetes (PGS [§ 27 lg 3](#)).

Oluline on ka noorte eesti keele oskuse tase pärast gümnaasiumi lõpetamist. Neil õpilastel, kelle emakeel ei ole eesti keel, peab olema võimalik pärast kooli lõpetamist teostada ennast eesti keeles edasist haridust omandades, tööturul ja muudes olukordades. Haridus loetakse omandatuks eesti keeles, kui vähemalt 60 protsenti õppetööst toimus eesti keeles (keeleseaduse [§ 26 lg 4](#)). Seda peetakse piisavaks, et õpilane omandaks eesti keele oskuse C1-tasemel (vt Ilmar Tomusk, „[Vene kooli üleminekust eesti õppekeelele](#)“, lk 7).

Kui kool on loonud võimalused, sõltub eesti keele omandamise ja eestikeelse aineõppe edukus paljuski õpilaste ja nende perede hoiakutest (vt ka Kultuuriministeeriumi koostatud [hariduse faktilehte](#)). Eeldatakse, et gümnaasiumides, kus õpivad koos mitme õppekeelega õpilased, toimib lõimumine senisest paremini (vt [uuringu aruanne „Kuidas õppida koos?“](#), lk 3). Ka [Eesti inimarengu aruandes 2016/2017](#) on rõhutatud õppekeelest sõltumatut haridussüsteemi ühtsust, mis aitab kaasa mitmest rahvusest inimeste püsivate sotsiaalsete võrgustike kujunemisele. Teisalt ei tohi unustada rahvuskultuuri säilimise tähtsust inimese identiteedi kujunemisel (põhiseaduse [§ 49](#), vt ka PGS [§ 21 lg 5](#)). Ka see on ühiskonna mitmekesise terviku toimimisel oluline.

Gümnaasiumilõpetajate eesti keele oskuse C1-taseme saavutamiseks (gümnaasiumi riikliku õppekava [lisa 2](#) p 2.1.2) on koolidel võimalik toetada eestikeelset õpet iga õpilase vajadusest lähtudes (näiteks koostada õpilasele individuaalne õppekava, PGS [§ 18](#)) ning rakendada [lõimitud aine- ja keeleõpet](#) või [keelekümblusmeetodeid](#).

Kohtla-Järve Gümnaasiumi direktori kinnitusel on kooli õppekeel eesti keel. Õpilasi, kelle emakeel ei ole eesti keel, toetatakse erinevate meetoditega, muu hulgas saavad nad õppida väikeklassides. Seetõttu on arvestatud, et õpetajaid on selles koolis tavapärasest rohkem. Vene emakeelega õpilased võivad samas õppida vene keelt ja kirjandust vene keeles, et nad saaksid säilitada oma koduse keele ja kultuuri.

Eestikeelse koolikeskkonna loomine Kohtla-Järve Gümnaasiumis on meeskonnatöö. Niisuguse keskkonna loomise muudab keeruliseks eesti emakeelega õpilaste vähesus. Riik kui kooli pidaja peab sellega arvestama. Seda asjaolu ei tohi unustada ka kooli õppekavavälise tegevuse korraldamisel.

On oluline, et kooli tuleksid tööle suurepärase eesti keele oskusega õpetajad. Eestimeelsele koolikultuuri edenemisele aitavad kaasa eesti keeles õppimist innustavad õppemeetodid, eestikeelne koolikeskkond, selged ja üheselt väljendatud arusaamad kooli väärtustest, perede positiivne ja usaldav hoiak ning õpilaste tahe õppida Kohtla-Järve Gümnaasiumis. Peale selle

võib uus gümnaasium ergutada piirkonna vene õppekeelega põhikoole ja nende õpilasi senisest rohkem eesti keelt õpetama ja õppima.

Haridus- ja Teadusministeerium ning kooli direktor on lubanud, et uus kool tuleb eestimeelne ja eestikeelne (vt näiteks Eesti Rahvusringhäälingu 17.04.2019 [uudist](#)). Selle plaani teostumist saab hinnata pärast seda, kui uus kool on mõnda aega tegutsenud.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia (avaldaja isikuandmeteta): Haridus- ja Teadusministeerium
Kohtla-Järve Gümnaasium
Riigikantselei
Ü. V.